

4. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л.В.Сохань, І.Г.Єрмакова, Г.М.Несен. – К.: Богдана, 2003. – 520с.
5. Капська А.Й. Педагогіка живого слова. – Навч.-метод. посібник. – К.:ІЗМН, 1997. – 140с.
6. Кузьміна Н.В. Професіоналізм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М.: Высшая школа, 1990. – 119с.
7. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал. – М.: Просвещение, 1994. – 98с.
8. Педагогічна майстерність: Підручник /Л.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін. – К.: Вища школа, 1997. – 349с.

УДК 371

З.М. Сирота,
В.М. Сирота

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розкрито художньо-естетичний аспект творчого розвитку школярів засобами різних видів мистецької діяльності.

Аннотация. В статье раскрыто художественно-эстетический аспект творческого развития школьников средствами разных видов художественной деятельности.

Annotation. In the article the aspect of creative development of schoolboys is exposed by facilities of different types of artistic activity

Важливою проблемою у сфері художньо-естетичного виховання є формування особистості як активного творця. Відомо, що саме мистецтво є потужним каталізатором інтелектуально-творчих здібностей. Тому на сучасному етапі перед педагогічною наукою особливо гостро стоїть питання розвитку творчих потенційних можливостей людини саме у ранньому віці, а спрямування педагогічного процесу на творчий розвиток особистості – одна з актуальних проблем у сучасній педагогіці.

Більшість теоретиків і практиків мистецької освіти схиляється до думки, що основною метою виховання має стати розвиток творчого потенціалу особистості в цілому. Реалізація поставлених завдань буде повноцінною, якщо учитель розуміє значення мистецтва у розвитку людської індивідуальності, розглядає заняття як засіб формування життєво важливих умінь у якомога ширшій палітрі різноманітних видів мистецької діяльності.

Саме мистецька діяльність найефективніше впливає на розвиток креативних якостей особистості, оскільки є творчим процесом, що вимагає від учня народження власних особистісно-значущих думок, творчого самовираження.

Звичайно, жоден навчально-виховний процес не може забезпечити увесь обсяг необхідних знань, умінь і навичок. Важлива роль у цьому процесі відводиться реалізації загально-дидактичних принципів на уроках мистецтва. На сучасному етапі викладання мистецьких дисциплін у школі традиційні принципи наочності і наступності повинні доповнюватися принципами розвиваючого навчання, а на нашу думку, – креативно-розвиваючого навчання. Ці принципи можуть допомогти художній дидактиці на методологічному рівні зробити свій внесок у розвиток творчого мислення. Цілісність, образність, асоціативність, імпровізаційність, художність є тим підґрунтям, яке може стати базою для дотримання та реалізації згаданих принципів художньої дидактики.

Визначення дефініцій „естетичний творчий розвиток” та „естетична творча здібність” тісно пов’язано з уточненням поняття „творчість”. Існує безліч підходів до визначення творчості як специфічного процесу діяльності людини.

Відомо, що здатність людини до творчості є одним із визначальних чинників. Творчість є процесом людської діяльності, що створює якісно нові матеріальні та духовні цінності. Будь-яка діяльність людини має дві взаємопов'язані та взаємодоповнюючі складові – репродуктивну і продуктивну. Перша складова тиражує людські здобутки, друга – виводить за межі досягнутого, тобто породжує щось нове.

Сьогодні, у час, коли руйнуються стереотипи, необхідно враховувати соціологічний підхід до творчості. Ось чому варто виконавсько-репродуктивній діяльності протиставити креативно-розвиваючу, яка буде сприяти формуванню творчого типу особистості.

Запорукою творчості є творча активність, тому що творчий розвиток відбувається лише у процесі активної та емоційно-забарвленої творчої діяльності. Діяльність розглядається як умова реалізації творчих можливостей особистості. Розширюючи поняття діяльності, В.С.Швірьов визначає творчість як розвиток [6].

Василь Олександрович Сухомлинський наголошував, що робота вчителя – це творчість, а не буденне заштовхування в дітей знань. Покликання вчителя він бачив і в тому, щоб дитина навчалася не заради оцінки, а усвідомлювала потяг до чогось нового, до творчості. Він підкреслював що справжній учитель-майстер не може жити без творчості, повторюючи одне й те ж саме все своє життя. Тільки творчий учитель може розвинути творчі можливості, творчі здібності у дітей. Він закликав учителів пам'ятати головне правило педагогічної діяльності: „Обдаровані й талановиті всі без винятку діти” [5].

У трактовці „естетична творча здібність” ще не досягнуто єдності, тому і існує велика кількість їх визначень, проте якісь загальні моменти у цих визначеннях виділити можна. Перш за все, використовуючи поняття „здібність”, більшість дослідників визначають її як сукупність властивостей і якостей особистості, які забезпечують її успіх у різних видах діяльності. Ті властивості і якості, які забезпечують успіх у певному виді діяльності, відносяться до спеціальних здібностей; ті ж, що в сукупності забезпечують успіх у різноманітних видах діяльності, психологи називають загальними здібностями або генералізованими. За іншими параметрами здібності поділяють на елементарні та складні. Так, К.К.Платонов взагалі розрізняє „чотири типи здібностей: загальні – притаманні, хоча і в різній мірі, усім людям, та особливі – властиві не усім; елементарні та складні”. Він об'єднує поняття „загальні” та „складні”, „складні” та „особливі”. Загальними складними він вважає здібності до основних видів людської діяльності: до праці, до гри, до навчання, до спілкування [3].

Естетична творча здібність специфічна в порівнянні з іншими загальними здібностями. Вона найбільш складна і варіативна та складається з таких якостей, які з однаковим успіхом проявляються у всіх без винятку видах творчої діяльності, і в кінцевому результаті завжди спрямована до пошуку удосконалення.

Якщо загальні і спеціальні здібності включають до себе перцептивні, інтелектуальні, характерологічні властивості і якості особистості, то в естетичній творчій здібності до них додаються психологічні і навіть фізіологічні естетичні властивості та якості особистості. Найбільш загальними властивостями тут виявляються: здібність до відкритого, хоча й вибіркового сприйняття світу, фантазія, уявлення, чуттєва та інтелектуальна інтуїція, емоційна чутливість і вразливість особистості, нарешті, сформовані на їх основі естетичні потреби, почуття, ідеали й смаки особистості. Згадана нами вибірковість у даному випадку проявляється тільки в одному емоційно-оцінному, тобто найбільш загальному естетичному ставленні до світу. Якраз вибірковість, на що вказують і інші дослідники творчості, виявляється одним із потужних двигунів творчості.

У загальному вигляді естетичну творчу здібність можна визначити як комплекс перцептивних, інтелектуальних, характерологічних і емоційно-оцінних властивостей

людини, саме ці принципи забезпечують творчій здібності можливість у будь-якому виді діяльності проявити себе творцем краси.

Властивості та якості особистості як складові творчої здібності, органічно входять в інші спеціальні (часткові) і загальні здібності людини, але не в однаковій мірі виявляються і не рівнозначно „працюють” у різних видах творчої діяльності. В естетичній і художній діяльності вони визначають зміст, характер і хід діяльності, що веде до створення перш за все естетично значущого предмета. У будь-якій іншій предметній і духовній діяльності вони надають їй творчого характеру та призводять до створення досконалих у своєму роді предметів, які гармонійно поєднують як функціонально-утилітарні, так і естетичні ознаки. Характерно і те, що багато дослідників до перцептивних особливостей особистості, яка володіє творчими здібностями, відносять спостережливість, вразливість, сприйнятливність, напруженість уваги, розвиток сприйняття, однак для естетично творчої здібності важливе саме естетичне сприйняття, вразливість, сприйнятливність та емоційна чутливість, які значно полегшують і скорочують творчий процес та шлях до створення досконалих, гармонійних предметів і явищ.

Такі якості творчої здібності, як гостра вразливість та емоційний відгук на прекрасне, гармонійне, досконале в людському житті та діяльності, надають їй і результатам її проявів особливого гуманістичного змісту.

Неможна забувати і про те, що гуманістичний характер творчості полягає і у наданні можливості самому творцю вільно і повною мірою розкрити особисті духовні і фізичні сили і потенції.

Для визначення творчості у контексті нашої проблеми важливою є думка Ш.Амонашвілі [1] про джерела творчості вчителя, серед яких найістотнішими педагог-гуманіст вважав натхнення в роботі з дітьми. Розвиваючи цю думку, можна сказати, що рівень творчої педагогічної діяльності вчителя впливає на ефективність розвитку творчих можливостей учнів.

Досить цікавою та поширеною є думка (за Е.В. Бальчітісом) про те, що якщо доводиться обирати між художніми й педагогічними якостями вчителя, то „ми віддаємо перевагу талановитому педагогу й посередньому музиканту перед талановитим музикантом і посереднім педагогом, бо музичне виховання в загальноосвітній школі – це насамперед педагогіка – специфічна, музична, – але педагогіка. А вона, як і мистецтво музики, вимагає найтоншого управління, логічності, послідовності методичних і загально-педагогічних знань” [2].

Особливо цікавою, на наш погляд, є розроблена С.О. Сисоєвою модель виховання творчого педагога, де визначені умови для творчості: творчий учитель, творча педагогічна діяльність, розвиток творчих можливостей учнів [4].

Аналіз джерельної бази дав змогу зробити висновок про накопичення певного досвіду творчого розвитку особистості як майбутнього вчителя, так і особистості школяра, проте ґрунтовного дослідження вимагає питання не суб'єкт-об'єктної взаємодії, а суб'єкт-суб'єктної взаємодії усіх учасників виховного процесу. Саме тому майбутній учитель у процесі професійної підготовки має бути зорієнтованим як на розвиток творчих можливостей учня, так і на власну творчу педагогічну діяльність, адже процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії переорієнтовує виховання з авторитарного керування творчим розвитком учнів на гнучке стимулювання процесу творчої діяльності школярів з елементами творчої самодіяльності.

Нами визначено, що основними критеріями творчого розвитку школярів є: динаміка емоційно-почуттєвого ставлення до мистецтва (сенситивний критерій); володіння знаннями, уміннями, творчими навичками (когнітивний критерій); індивідуальні прояви

музичної, візуальної, хореографічної імпровізації відповідно до особистісно-значущих творчих асоціацій (креативний критерій).

Ефективними психолого-педагогічним умовами художньо-естетичного розвитку учнів є: розробка і структурування змісту творчої діяльності школярів; добір організаційних форм творчого розвитку на основі взаємодоповнення урочної й позаурочної художньо-пізнавальної діяльності учнів; методичне забезпечення реалізації змісту творчого розвитку школярів; створення предметно розвивального середовища як педагогічно доцільного унаочнення, необхідного для повноцінної реалізації змісту творчої діяльності.

Експериментальна перевірка запропонованої методики творчого розвитку школярів, на нашу думку, буде ефективною, якщо її педагогічна стратегія розвиватиметься у напрямі „від дитини до мистецтва”. Тільки за таких умов творчий розвиток сприятиме художньо-естетичному вихованню школярів.

Література:

1. Амонашвілі Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества. – К.: Освіта, 1991. – 111с.
2. Бальчитис Е.В. О системе и методах обучения музыке в средних классах общеобразовательных школ Литвы // Музыка в СССР/ Под ред. Л.А.Баренбойма.-М.: Сов. композитор, 1978. – Вып.1. – С.235-299.
3. Платонов К.К. Система психологии и теория отражения. М., 1982, с. 202.
4. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня: Монографія: – К.: Знання, 1991. – 406с.
5. Сухомлинський В.О. Народження громадянина // Вибрані твори у 5-ти т. – Т.3. – К.: Рад. школа, 1977. – С.551.
6. Швирев В.С. Научное познание как деятельность. – М.: Политиздат, 1984. – 232 с.

УДК 371.3+796

С.І. Сокотун, Н.М. Винник

ДО ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ВІДДІЛЕННЯХ ВНЗ

Анотація. У статті розглянуті проблеми формування спеціальних медичних відділень за результатами медичного огляду студентів.

Аннотация. В статье рассмотрены проблемы формирования специальных медицинских групп по результатам медицинского осмотра студентов.

Annotation. The article deals with the problem of the formation of special medical departments by the results of the student's medical examinations.

Проблема фізичного розвитку студентів з відхиленням у стані здоров'я має велике державне і науково – практичне значення. Фізична культура в цьому випадку є не тільки засобом виховання і поліпшення фізичної підготовки юнаків та дівчат, а й нерідко основним фактором відновлення та зміцнення здоров'я в період становлення та формування організму, шляхом підвищення загальної працездатності. В теперішній час до 70-80% студентів мають ті чи інші відхилення в стані здоров'я, а 30-50% з числа студентської молоді – незадовільну фізичну підготовленість. Інтегральним показником, що характеризує стан організму і його функціональні можливості є фізичний стан. Як відомо, фізичний стан, в основному, залежить від фізичної активності і підготовленості людини. Тому методика організації та проведення занять з фізичного виховання у вищих